

[Rovný přístup: knihovny a skupiny ohrožené sociálním vyloučením \[1\]](#)

Autor:

- [ŠEDÁ, Marie](#) [2]

Číslo:

- [2018, ročník 27, číslo 4](#) [3]

Rubrika:

- [Recenze](#) [4]

Klíčová slova:

- [publikace](#) [5], [služby knihoven](#) [6], [uživatelé](#) [7]

BUREŠOVÁ, Jarmila. *Rovný přístup: knihovny a skupiny ohrožené sociálním vyloučením: metodická příručka pro práci knihoven se sociálně vyloučenými a sociálním vyloučením ohroženými skupinami uživatelů*. 1. vyd. Praha: Národní knihovna České republiky - Knihovnický institut, 2018. ISBN 978-80-7050-709-4. Dostupné též z: <https://ipk.nkp.cz/legislativa/normy-standardy-doporuceni/Rovnypristupvyloceninaweb.pdf> [8]

Národní knihovna ČR vydala ve spolupráci s Knihovnou města Ostravy a SKIP publikaci *Knihovny a skupiny ohrožené sociálním vyloučením: metodická příručka pro práci knihoven se sociálně vyloučenými a sociálním vyloučením ohroženými skupinami uživatelů*. Publikace je součástí řady metodických doporučení Rovný přístup a byla vydána v roce 2018 s podporou Ministerstva kultury ČR.

Autorkou této metodické příručky je Mgr. Jarmila Burešová¹, která se řadu let systematicky věnuje problematice sociálně vyloučených na Ostravsku. Její profesionální vhléd do této oblasti je jedinečný především díky mnohaletým praktickým zkušenostem v ostravském regionu. Prolínání knihovnické práce s vnímáním sociální problematiky uživatelů, proměny knihoven na místa setkávání, jejich otevřenost všem občanům bez rozdílu a rovněž přizpůsobování služeb obyvatelům místa jsou témata, kterými se knihovnická profese zabývá stále častěji. Příčiny sociálního ohrožení jsou velice široké; z tohoto hlediska můžeme říci, že snad neexistuje obec či region, ve kterém takoví obyvatelé nežijí. Významným kladem této metodiky jsou konkrétní doporučení, jak k sociálně handicapovaným občanům přistupovat a jaké služby jim nabízet.

Příručka je logicky a přehledně členěna a respektuje strukturu předchozích standardů – Standardu Handicap Friendly² a Rovný přístup: knihovna přátelská k seniorům³. V úvodní části autorka definuje sociálně vyloučené obyvatele, a to z pohledu řady odborných publikací i [zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách](#) [9]. Oficiální postoje a stanoviska vlády a Ministerstva práce a sociálních věcí ČR, knihovnická legislativa a aktivity státní správy i samosprávy mohou být inspirací pro nastavení strategie konkrétních knihoven i pro nastavení spolupráce s dalšími organizacemi, jak na příkladu Ostravy uvádí autorka.

Jádro příručky se v osmi kapitolách komplexně zabývá všemi aspekty i požadavky, které by měla knihovna v oblasti práce se sociálně vyloučenými splňovat. V první části jde o *obecné požadavky* – vhléd do sociální problematiky konkrétní obce, ve které knihovna působí, ale také propojení

s ustanovením vlastního knihovního řádu a se strategií knihovny; od toho se odvíjející nabídka služeb (např. i úprava registračních poplatků různým skupinám uživatelů). V kapitole týkající se *personálu* je kladen velký důraz na celoživotní vzdělávání zaměstnanců, na jejich specializaci i na spolupráci s garantem pro sociální oblast. Z oblasti *fondu a služeb* jde zejména o nabídku donáškové služby uživatelům, vzdálenou komunikaci i dálkové služby. *Technické a materiální podmínky i webové stránky* reflektují podmínky předchozích dvou standardů. Jak autorka uvádí, pro dobré nastavení služeb je nezbytný kvalitně provedený průzkum mezi uživateli.

Významná je šestá a sedmá část – kapitola věnující se *službám, spolupráci, propagaci*; s příslušnými odbory sociálních služeb, neziskovými organizacemi, školami – a v rámci této spolupráce nabídka vlastních knihovnických prostorů pro aktivity propojující aktivity napříč všemi kategoriemi zmíněnými v příručce. Tato část patří mezi nejpropracovanější – v úplnosti se zabývá charakteristikami, potřebami a vhodnými službami pro nezaměstnané, občany ohrožené chudobou, věnuje se službám pro děti a rodiny, pro rizikové děti a mládež, službám pro seniory, pro etnické a jazykové menšiny a cizince, zmiňuje služby pro uprchlíky, služby pro nemocné, pro lidi trpící duševními chorobami, služby pro lidi trpící závislostmi a také se okrajově zabývá službami souvisejícími s výkonem spravedlnosti. Jde o neuvěřitelně širokou škálu uživatelských skupin, kterým se mnohé knihovny věnují. Příklady dobré praxe mnoha knihoven v České republice ukazují velkou míru porozumění a přesného zaměření služeb na konkrétní sociální skupiny. Nabídky knih s velkým písmem, literatury v romštině, fondu pro mentálně handicapované, zapojení knihoven do projektu [Noc venku](#) [10], spolupráce s dětmi z resocializačních bytů či spolupráce s úřady práce, to je jen malá ukázka z mnoha aktivit věnovaných sociálně vyloučeným či sociálním vyloučením ohrožených občanů.

V kapitole *Ochrana zaměstnanců a spolupracovníků knihovny* je uveden pracovní postup pro první kontakt s možným sociálně vyloučeným; jde o určité „desatero“, se kterým by měli být seznámeni všichni pracovníci v přímých službách.

Jedinou námitku bych mohla mít k ilustrativní fotografii na obálce – sociálně vyloučené osoby nejsou pouze lidé bez domova, ale jde o celou řadu osob se zdravotním postižením, se specifickými potřebami, o rodiče na mateřské či rodičovské dovolené či stárnoucí populaci.

Tuto zajímavou příručku uzavírá zasvěcený dovětek Mgr. Kateřiny Sidiropulu Janků, Ph.D., výzkumné pracovnice Institutu inkluzivního vzdělávání Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity. Celkově shrnuje současnou problematiku pojmu sociálního vyloučení i sociálního začleňování, rozebírá otázku regionálních disparit. Na druhou stranu upozorňuje i na to, že „knihovnik/knihovnice zde není proto, aby životní situaci návštěvníka knihovny jakkoli hodnotil, je zde proto, aby všem, kteří se do knihovny dostaví, poskytoval knihovnické služby, a to s ohledem na možnosti návštěvníka a za podmínek, které určuje knihovní řád“ (s. 54).

Z mého pohledu jde o další velmi významné metodické doporučení, které se stává nezbytnou a přínosnou příručkou pro každého knihovníka, je potřebné a užitečné nejen pro určité regiony – vždyť sociálně vyloučení i sociálním vyloučením ohrožení občané žijí všude kolem nás. Jak autorka v závěru (na s. 50) uvádí: „jde o mnohem širší skupinu a téměř každá knihovna (...) podle místních podmínek a potřeb věnuje pozornost aspoň některé z výše jmenovaných skupin uživatelů, byť je nepreferuje na úkor většiny“.

- [1.](#) Text připomínkovala Mgr. Zlata Houšková, na konečné úpravě příručky spolupracovala Mgr. Miroslava Sabelová.
- [2.](#) CERNIŇÁKOVÁ, Eva a Helena HUBATKOVÁ SELUCKÁ. *Rovný přístup – Standard Handicap Friendly: metodická příručka pro práci knihoven s uživateli s postižením*. Praha: Národní knihovna České republiky – Knihovnický institut, 2014. ISBN 978-80-7050-641-7. Dostupné též z: https://ipk.nkp.cz/docs/Rovny_pristup.pdf [11]
- [3.](#) MAZUROVÁ, Hana a Zlata HOUŠKOVÁ. *Rovný přístup: knihovna přátelská k seniorům: metodická příručka pro práci knihoven se seniory*. Praha: Národní knihovna České republiky – Knihovnický institut, 2016. ISBN 978-80-7050-674-5. Dostupné též z: https://www.skipcr.cz/dokumenty/rovny_pristup.pdf [12]

URL zdroje: <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2018-rocnik-27-cislo-4/rovny-pristup-knihovny-skupiny-ohrozene>

Odkazy

- [1] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2018-rocnik-27-cislo-4/rovny-pristup-knihovny-skupiny-ohrozene>
- [2] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/autori/seda-marie>
- [3] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2018-rocnik-27-cislo-4>
- [4] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/rubriky/recenze>
- [5] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/publikace>
- [6] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/sluzby-knihoven>
- [7] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/uzivatele>
- [8] <https://ipk.nkp.cz/legislativa/normy-standardy-doporuceni/Rovnypristupvylouceninaweb.pdf>
- [9] <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108>
- [10] <http://www.nocvenku.cz/>
- [11] https://ipk.nkp.cz/docs/Rovny_pristup.pdf
- [12] https://www.skipcr.cz/dokumenty/rovny_pristup.pdf